

ПРОЛОГ

Баняра Калабра, 16 октомври 1799

Cu nesci, arrinesci.

„Който тръгне,
успява.“

СИЦИЛИАНСКА
ПОГОВОРКА

Морето изсъсква, от него се надига земен трус и плъзва в нощта. Свистенето набъбва, прераства в тътен и раздира тишината.

По къщите всички спят. Едни се събуждат от дрънченето на съдовете, други от последвалото затръшване на вратите. Когато се разлюляват стените, вече са на крак до един.

Мучене, кучешки лай, проклетия. Планините се отърсват от скали и кални маси, светът се преобръща.

Трусът стига до контрада¹ Пиетралиша, сграбчва основите на една къща и яростно ги раздруска.

Тласъкът, разлюлял стените, изтръгва Иняцио от съня и той отваря очи. Ниският таван над него сякаш се кани да го захлупи.

Не е сън. А зловеща реалност.

Пред него леглото на Витория, малката му племенница, се люшка между стената и центъра на стаята. Металната кутия се поклаща на скрина и пада на пода заедно с гребена и бръснача.

В къщата отекуват викове на жена.

---

¹ Термин, водещ началото си от Средновековието: квартал в по-голям град или махала в селска местност. Бел. пр.

– Помощ! Помощ! Земетресение!

Писькът изправя Иняцио на крака. Но той не побягва. Най-напред трябва да се погрижи за Витория, която е само на девет и е силно уплашена. Избутва я под леглото, да я защити от падащата мазилка.

– Стой там, чуваш ли? Не мърдай оттам.

Тя кимва. От ужас е изгубила ума и дума.

Паоло. Винченцо. Джузепина.

Иняцио хуква навън от стаята. Коридорът, дълъг само няколко крачки, му изглежда безкраен.

Усеща как стената се изплъзва изпод дланта му, после я напипва отново – движи се като жива.

Стига до спалнята на брат си Паоло. През процеците се прокрадва тънка светлина. Снаха му Джузепина е скочила от леглото. Майчинският инстинкт я е събудил, защото над Винченцо, бебето ѝ, тегне опасност. Опитва се да грабне сина си от закачената на тавана люлка, но ракизовият кош се люшка от сеизмичните вълни. Жената плаче отчаяно, протяга ръце да спре неудържимото люлеене.

Шалът се плъзва на пода и разкрива голите ѝ рамене.

– Детето ми! Майко Божия, помогнете!

Джузепина успява да сграбчи бебето. Винченцо се ококорва и се разплаква.

Насред хаоса Иняцио забелязва сянката на брат си Паоло. Той скача от дюшека, хваща жена си и я избутва в коридора.

– Бягай!

Иняцио се връща с вик:

– Почакай! Витория!

Напипва я в мрака под леглото, сгусена и закрила глава с ръце. Вдига я на рамото си и побягва. От стените се ронят парчета мазилка, воят на земния трус не стихва.

Малката търси опора, вкопчена в ризата му. Мачка я, дере го от страх.

Паоло я избутва през прага, надолу по стълбите.

– Насам, елате.

Затичват се към средата на двора тъкмо когато трусът достига най-голямата си сила. Прегръщат се и опират глави една в друга със стиснати клепачи. Тук са и петимата. Всички са.

Иняцио, разтреперан, се моли с надежда. Свършва се. Трябва да свърши.

Времето се разбива на милиони мигове, сякаш са прашинки.

После тътенът затихва, както се е появил, докато съвсем изчезне.

Долавя се единствено присъствието на нощта.

Но Иняцио знае, че затишието след земетресение е лъжливо. Научил е този урок отрано.

Вдига глава. Усеща през ризата как Витория, цялата трепереща, се опитва да се вкопчи в него в паниката си.

На лицето на снаха му е изписан страх, на брат му – облекчение. Вижда как Джузепина се опитва да сграбчи мъжа си за ръката, а Паоло се измъква и се отправя към дома им.

– Слава на Бога, къщата се държи. Утре, на светло, ще проверим щетите и...

Точно в този момент Винченцо избухва в плач. Джузепина започва да го люлее.

– Тихо, миличкото ми, не плачи – опитва се да го успокои и едновременно с това се приближава към него и Витория.

От ускореното ѝ дишане и миризмата на пот – уплаха, размесена с уханието на сапун от нощницата ѝ – Иняцио разбира, че тя още не е надвила ужаса.

– Ти как си, Витория, добре ли си? – пита Иняцио.

Племенницата му кима утвърдително, но не пуска ризата на чичо си, даже стиска по-силно. Иняцио едвам успява да откъсне от себе си малката ѝ ръка. Страх я е, естествено: детето е сираче, дъщеря на брат му Франческо. Преди няколко години, когато той и жена му загинаха, Паоло и Джузепина се оказаха единствените способни да се грижат за нея и да ѝ предложат семейство и покрив над главата.

– Тук съм. Не бой се.

Витория го поглежда мълчаливо, после се вкопчва в Джузепина като удавница, точно както допреди малко в него.

Момиченцето живее с Джузепина и Паоло, откакто са женени, почти три години вече. Същата е по характер като чичо си Паоло: мълчалива, горда, съдържана. В този миг обаче е само едно ужасено дете.

Различни маски може да надене страхът. Иняцио знае например, че брат му няма да си губи времето да се вайка. Вече се е изправил с ръце на кръста и мрачно оглежда планините отвъд двора, обгърнали долината.

– Пресвета Богородице, колко продължи това?

Въпросът му потъва в тишината. След малко Иняцио му отговаря:

– Не знам. Доста.

Опитва се да потисне вътрешното си треперене. Лицето му е изопнато от уплахата; наболата светла брада, обрамчила челюстта му, е настръхнала, ръцете му са тънки и жилести. По-млад е от Паоло, който и бездруго изглежда по-стар за годините си.

Отливът на напрежението води до чувство на отпадналост, завръщат се физическите усещания: влагата, гаденето, острите камъни под краката. Иняцио е бос, само по нощна риза, почти гол. Отмята коса от челото си, поглежда първо брат си, после снаха си.

Взема решението в миг.

Тръгва към къщата. Паоло го настига и го дръпва за ръката.

– Къде си тръгнал?

– Трябват одеяла за тях – посочва с глава към Витория и Джузепина с бебето на ръце. – Остани с жена си. Аз ще отида.

Не дочаква отговор. С бърза, но внимателна крачка изкачва стъпалата. Спира на входа, за да свикнат очите му с полумрака.

Чинии, покъщнина, столове – всичко е на пода. Във въздуха до кухненския бюфет облак брашно още се опитва да се уталожи на пода.

Сърцето му се свива: това жилище е зестрата, донесена от Джузепина на брат му Паоло. Вярно, то си е техният дом, но и той се чувства уютно тук, където е приет с топлота. Поразен е от гледката.

Колебае се. Знае какво ще последва, ако земята се разтърси отново.

Но това трае само миг. Влиза, грабва завивките от леглата.

Отива в стаята си. Намира дисагите с работните си инструменти, взема и тях. Накрая отваря желязната кутия. Брачната халка на майка му проблясва в светлината, сякаш да му донесе утеха.

Пъха кутията в торбата.

В коридора забелязва шала на Джузепина на пода – вероятно се е свлякъл, докато е бягала навън. Още откакто е станала част от семейството им, носи този шал. Не се разделя с него.

Грабва го и се отправя към изхода. На излизане се прекръства пред разпятието.

В следващия момент земята пак се разлюлява.

– Този път беше по-кратко, слава богу – казва Иняцио и подава завивките на брат си. Запазва една за Витория. Накрая идва ред на шала.

Когато го връща на Джузепина, тя опипва нощницата си и ръката ѝ попада на голото рамо:

– Ама...

– Намерих го на пода – обяснява Иняцио и свежда поглед.

Тя прошепва едно „благодаря“. Сгушва се в шала в опит да се предпази от непривичния студ, пронизва я тревожна тръпка от спомени.

– Няма защо да стоим на открито – отсича Паоло и бутва със замах вратата на обора.

Кравата измучава леко в знак на протест, когато я повежда за оглавника, за да я върже на отсрещната страна. Запалва фенер с огнивото. Струпва наръчи сено до стените.

– Витория, Джузепина, сядайте.

Иняцио знае, че думите са израз на загриженост, но тонът им е заповеднически. Очите на двете са вперени със страх в небето и в пътя. Биха останали на двора цяла нощ, ако някой не им нареди какво да правят. А това е работа на главата на семейството. Да е силен, да ги защити: това е работа на мъжа, особено на мъж като Паоло.

Витория и Джузепина се свличат върху наръч сено. Момичето се свива със стиснати юмруци пред лицето.

Джузепина я поглежда. Не ѝ се иска да си спомня, но паметта е подмолна, безочлива – споменът се промъква в нея, сграбчва я за гърлото и я повлича в миналото.

Детството ѝ. Загиналите ѝ родители.

Тя стисва клепачи и вдишва дълбоко да прогони видението. Поне се опитва. Притиска Винченцо до себе си, после разтваря нощницата и той веднага захапва гърдата. Ръчичките му посягат към нежната ѝ кожа, ноктите им я драскат около зърното.

Жива е, синът ѝ е жив. Няма да остане сирак.

Иняцио е застанал на прага. Оглежда очертанията на къщата. Търси в тъмното признаци за поддала или пропукана стена, но не намира. Не му се вярва – не смее да се надява, че *този път* няма да има последствия.

Споменът за майка му е като полъх в нощта. Тя се смее, протяга ръце към него, а той, съвсем малък, тича към нея. Кутията изведнъж натежава в дисагите. Иняцио я взема и изважда отвътре венчалния пръстен от ковано злато. Стисва го и доближава ръка до сърцето си.

– Мамо.

Казва го едва чуто. Като молитва, като зов за утеха. В търсене на прегръдка, от която е бил лишен от седемгодишен. Откакто майка му Роза загина. Случи се през 1783-та, годината на Божията мъст, когато земята се разтресе и не спря, докато не превърна Баняра в куп развалини.

Опустошителното земетресение, ударило Калабрия и Сицилия, причини смъртта на хиляди; само в Баняра взе десетки жертви за една нощ.

Тогава пак бяха заедно с Джузепина.

Иняцио я помни добре. Слабичко и бледо момиченце, притиснато между брат си и сестра си, загледано в две купчини пръст с един общ кръст – родителите ѝ, затрупани в съня от отломките в спалнята им.

Той самият стоеше до баща си и сестра си; Паоло беше по-назад, със стиснати в юмруци ръце и мрачен израз на юношеското си лице. Никой не оплакваше единствено своите в онези дни: погребенията на родителите на Джузепина, Джована и Винченцо Сафиоти, и на майка му, Роза Белантони, както и на много други жители на Баняра, се състояха в един и същи ден. Носеха все едни фамилни имена: Барбаро, Сполити, Ди Марио, Серджи, Флорио.

Иняцио свежда поглед към снаха си. Когато Джузепина вдига глава и очите им се срещат, той разбира, че спомените преследват и нея.

Говорят на един език, носят една и съща болка, в плен са на една и съща самота.